

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ความเป็นอิสระของตุลาการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อรัฐธรรมนูญทุกฉบับของประเทศไทยได้บัญญัติรับรองไว้เพื่อมิให้อำนาจตุลาการถูกแทรกแซงจากอำนาจฝ่ายบริหารและจากฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้มีการกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองความเป็นอิสระแก่ผู้ตุลาการเพื่อเป็นหลักประกันต่อความเป็นอิสระของตุลาการนั่นเอง โดยโครงสร้างของศาลทหารในปัจจุบันอยู่ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมโดยลักษณะการจัดส่วนราชการศาลทหารเป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกรมพระธรรมนูญอันเป็นหน่วยที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมศาลทหารจัดอยู่ในลำดับที่ 5 เมื่อพิจารณาในเชิงรูปธรรมจะเห็นได้ว่าศาลทหารถูกบริหารตามสายบังคับบัญชาโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการ

ความเป็นอิสระของตุลาการเป็นหลักประกันที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปสำหรับประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตุลาการจะต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งความเป็นอิสระของตุลาการที่กล่าวมานี้ต้องมีความเป็นภาวะวิสัยโดยต้องแสดงออกให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งนี้ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะใช้อำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตไม่ได้โดยศาลทหารมีองค์กรบริหารจัดการบุคลากรเช่นเดียวกับศาลยุติธรรมโดยเรียกว่าคณะกรรมการตุลาการศาลทหาร โดยมีชื่อย่อว่า กตท ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารบุคลากร ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 โดยคณะกรรมการตุลาการศาลทหารเป็นผู้ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ตุลาการศาลทหารในเรื่องความมั่นคงในการทำงาน โดยโครงสร้างของคณะกรรมการตุลาการศาลทหาร ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 ประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นนายทหารทั้งหมดซึ่งไม่อาจประกันความเป็นอิสระได้อย่างเป็นภาวะวิสัยโดยการตรวจของคณะกรรมการตุลาการศาลทหารด้วยรูปแบบเป็นการตรวจสอบแบบปิดโดยมิได้มีการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบเช่นเดียวกับคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม เช่นนี้โครงสร้างคณะกรรมการตุลาการศาลทหารจึงยังไม่โปร่งใส

โดยตุลาการศาลทหารเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหาร โดยกระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับศาลพลเรือนที่เรียกผู้ใช้อำนาจตุลาการโดยตุลาการศาลทหารมีด้วยกัน 2 ประเภท

ตุลาการพระธรรมนูญ เป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งสำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมาย และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์รับราชการและหรือประกอบหน้าที่ๆต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปีหรือได้เป็นตุลาการศาลทหารมาแล้วซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องมีชั้นยศตั้งแต่พันโทขึ้นไปผ่านการดำรงตำแหน่งอัยการทหาร หรือนายทหารพระธรรมนูญ มีความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติราชการทหาร ประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน นอกจากนี้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปสาขานิติศาสตร์ เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีก ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๒๘ ตุลาการพระธรรมนูญจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย

ตุลาการทหาร ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรที่แต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาทหารของหน่วยต่างๆ ในพื้นที่ของศาลทหารนั้น มาเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีตามระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลทหารว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งตุลาการและการให้ตุลาการพ้นจากตำแหน่ง พ.ศ. 2561 ซึ่งมีใช้ตุลาการพระธรรมนูญ ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่สำเร็จวิชากฎหมาย แต่เข้าร่วมเป็นองค์คณะตุลาการ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทหารได้ทราบถึงมูลเหตุแห่งการกระทำผิดมีส่วนพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดตามความเหมาะสมและหาทางป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นในหน่วยทหารที่ตนเองรับผิดชอบมีผลดีต่อการปกครองบังคับบัญชาทหาร

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของตุลาการทั้ง 2 ประเภทมีการกำหนดคุณสมบัติที่มีความแตกต่างกัน โดยคุณสมบัติที่ความแตกต่างกันนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการดำรงตำแหน่งตุลาการที่ต้องทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตัดสินผู้กระทำผิด โดยตุลาการทั้ง 2 ประเภทนี้ร่วมกันเป็นองค์คณะในศาลทหารซึ่งไม่มีความเป็นภาวะวิสัยที่สามารถแสดงออกได้ถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร

จากที่ได้ศึกษาถึงโครงสร้างของศาลทหารเมื่อพิจารณาแล้ว โครงสร้างของศาลทหารไม่อาจประกันความเป็นอิสระให้ศาลทหารได้ทั้งปัญหาในด้านการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการปัญหาในด้านคุณสมบัติของตุลาการศาลทหาร ในการนี้จะพิจารณาเฉพาะความเป็นอิสระ

ของตุลาการในศาลทหารเป็นประเด็นหลัก และปัญหาเรื่องกลไกในการตรวจสอบของศาลทหารซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการตุลาการศาลทหารซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระซึ่งเป็นปัญหาหลัก และปัญหาในด้านคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการศาลทหาร สามารถสรุปประเด็นปัญหาต่างๆได้ดังต่อไปนี้

ศาลทหารเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรมกับสังคมไทยเป็นเวลานาน แม้แนวคิดในการจัดตั้งศาลทหารขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติอันเป็นประโยชน์ในทางสาธารณะก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันได้มีแนวคิดอีกด้านหนึ่งที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหาร ด้วยเหตุนี้ศาลทหารจึงควรพิจารณาถึงปัญหาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเกี่ยวกับตุลาการศาลทหารจะต้องที่มีหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการสามารถปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะมีอำนาจอื่นใดมาแทรกแซง ทั้งยังดำรงตนอย่างเป็นกลางหรือปราศจากอคติและยึดหลักการฟังความทุกฝ่ายอันเป็นส่วนหนึ่ง ในด้านกลไกในการตรวจสอบ หรือแม้กระทั่งคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการศาลทหาร ด้วยเหตุนี้เป็นที่เชื่อได้อย่างยิ่งว่าเมื่อปัญหาดังกล่าวได้รับการพิจารณาทบทวนหรือแก้ไข ศาลทหารจะยังคงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยได้ตลอดไปและจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ที่ต้องถูกพิจารณาคดีที่ศาลทหารเกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของศาลทหารดังนี้จึงให้ความสนใจกับการวิเคราะห์ปัญหา 3 ประเด็นดังนี้ ปัญหาโครงสร้างของศาลทหารเรื่องความเป็นอิสระของศาลทหาร ปัญหาเรื่องกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหาร การบริหารบุคลากรในศาลทหาร ปัญหาคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการศาลทหาร

ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างของศาลทหารเรื่องความเป็นอิสระของศาลทหาร

เมื่อพิจารณาถึง โครงสร้างของศาลทหารแล้วเนื่องด้วย โครงสร้างของศาลทหารมีฝ่ายบริหารมีอำนาจหน้าที่วางระเบียบราชการของศาลทหาร และ ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 5 วรรค1 และ วรรค2 ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้ให้สังกัดกระทรวงกลาโหม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหาร และ มาตรา 10 วรรค 2 การแต่งตั้งและถอดถอนศาลทหารอื่นผู้บังคับบัญชาและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ ซึ่งวิเคราะห์แล้วเห็นว่าด้วยโครงสร้างของศาลทหาร ไม่อาจประกันความเป็นอิสระให้ศาลทหารและตุลาการได้ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการ หรือ อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในศาลทหาร หากองค์กรใดมีสถานะเป็นองค์กรตุลาการ

องค์กรนั้นต้องให้ความเชื่อมั่นแก่คู่ความที่ต้องถูกพิจารณาคดีว่าจะได้รับความเป็นธรรมจากองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี เมื่อศึกษาจากโครงสร้างของศาลทหาร แล้วจะเห็นได้ว่า ศาลทหารยังไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจออกจากฝ่ายบริหารอย่างเด็ดขาด และตุลาการศาลทหารขาดความเป็นอิสระเนื่องด้วยการจัดโครงสร้าง และเป็นกลางในการพิจารณาคดี ไม่อาจเป็นหลักประกันสิทธิให้ประชาชนมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมทางทหารได้ เนื่องด้วยตุลาการศาลทหารยังสังกัดอยู่ภายใต้กระทรวงกลาโหม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บริหาร และยังสามารถแต่งตั้งตุลาการศาลทหารได้ แต่ลักษณะการจัดการส่วนราชการเกี่ยวกับศาลทหารนั้นเป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกรมพระธรรมนูญ ซึ่งกรมพระธรรมนูญนั้นเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม ศาลทหารจึงเป็นหน่วยงานที่อยู่ตามสายบังคับบัญชา จากการบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจึงไม่ชอบด้วยลักษณะของศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งทำให้ตุลาการศาลทหารอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตามระบบทหารซึ่งแตกต่างจากศาลยุติธรรมจากที่กล่าวมา เรื่องความเป็นอิสระของศาลทหารนั้นอาจถูกแทรกแซง หรือ มีการใช้อำนาจเหนือศาลทหารได้ และเนื่องด้วยโครงสร้าง และเรื่องลำดับสายบังคับบัญชาเป็นเหตุให้ศาลทหารยังไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยก และถ่วงดุลอำนาจ

ปัญหาเรื่องกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหาร

มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหารเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากปัญหาเรื่องความเป็นอิสระของศาลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเมื่อพิจารณาจากหลักการ แนวคิด เพื่อนำวิเคราะห้ กับโครงสร้างของศาลทหารทำให้พบว่าตุลาการศาลทหารขาดความเป็นอิสระเมื่อตุลาการขาดความเป็นอิสระแล้วต้องพิจารณาถึงการตรวจสอบตุลาการศาลทหารต่อมาเมื่อศึกษาแล้วจึงพบว่าศาลทหารมีองค์กรบริหารจัดการ เรียกว่า คณะกรรมการตุลาการทหาร หรือเรียกโดยย่อว่า ก.ต.ท เป็นองค์กรบริหารงานบุคลากรเพื่อประกันความเป็นอิสระให้ตุลาการในการปฏิบัติหน้าที่โดยกระทรวงกลาโหมได้ออกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 โดยมีแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 ข้อ 6 โดยมี ปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นประธานกรรมการ เจ้ากรมพระธรรมนูญ เป็นรองประธาน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม เป็นกรรมการ เจ้ากรมเสมียนตรา เป็นกรรมการ หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร เป็นกรรมการ รองเจ้ากรมพระธรรมนูญ เป็นกรรมการ ผู้ช่วยเจ้ากรมพระธรรมนูญ เป็นกรรมการ ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกลาง เป็นกรรมการ ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าศาลทหารกรุงเทพ เป็นกรรมการ ตุลาการพระธรรมนูญหัวหน้าคณะฝ่ายทหารสูงสุด เป็นกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธาน ก.ต.ท แต่งตั้งจากนายทหารชั้นนายพลไม่เกิน 3 นาย เป็นกรรมการ ตุลาการพระธรรมนูญประจำสำนักตุลาการทหาร (อัครา พลตรี พลเรือตรี

พลอากาศตรี) เป็นกรรมการและเลขานุการ หัวหน้าฝ่ายงานคณะกรรมการตุลาการ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ จะเห็นได้ว่ากลไก หรือ มาตรการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหารโดยคณะกรรมการตุลาการทหารนั้นไม่มีความเป็นอิสระจากองค์กรอีกทั้งคณะกรรมการตุลาการทหารยังอยู่ในรูปแบบของสายบังคับบัญชาของทหาร โดยคณะกรรมการตุลาการศาลทหารดังกล่าวโดยบุคคลากรที่อยู่ในคณะกรรมการนั้นจะเป็นนายทหารทั้งหมดไม่มีบุคคลากรจากภายนอก หรือ ไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกซึ่งหมายความว่าองค์กรตุลาการศาลทหารได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลทหารที่เป็นนายทหารทั้งหมดเป็นการกันเองภายในแสดงให้เห็นถึงคณะกรรมการตุลาการนั้นยังอยู่ในสายบังคับบัญชาซึ่งยังขาดความเป็นอิสระจึงไม่อาจประกันความเป็นอิสระให้ ตุลาการศาลทหารเช่นศาลยุติธรรมกรณีดังกล่าวจึงต้องควรแก้ไขในด้านกลไกในการตรวจสอบของระบบศาลทหารให้มีความเป็นอิสระจากสายการบังคับบัญชา เพื่อที่จะประกันความเป็นอิสระให้ตุลาการ และทำหน้าที่ตรวจสอบตุลาการอย่างเป็นอิสระ

ซึ่งกลไกในการตรวจสอบดังกล่าวเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อประกันไม่ให้มีบุคคลใด หรือ องค์กรใด มากำกวดำงานของตุลาการ เช่น สั่งให้ผู้พิพากษาศาลทหารพิพากษาคดี ไปตามความต้องการหรือใช้ดุลพินิจไปในทางที่ให้ประโยชน์ต่อบุคคลใด ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการนั้นจะต้องไม่มีความหวั่นเกรงจากการใช้อิทธิพลหรืออำนาจใดๆ ในการเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้ายตลอดถึงการขึ้นเงินเดือนและการลงโทษตุลาการ ดังนั้นความเป็นอิสระของตุลาการจะต้องปราศจากพิการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารและแม้แต่ฝ่ายตุลาการด้วยกันเอง ทั้งนี้เพราะถ้าหากฝ่ายใดเข้ามาแทรกแซงฝ่ายตุลาการ เช่นการแต่งตั้ง การโยกย้ายหรือการลงโทษอันเป็นการให้คุณให้โทษแก่ตุลาการซึ่งอาจทำให้ตุลาการเกิดความหวั่นเกรง และเมื่อตุลาการเกิดความหวั่นเกรงจากการใช้อำนาจจากฝ่ายที่เข้ามาแทรกแซงจะมีผลกระทบต่อการศึกษาพิพากษาคดีของตุลาการได้ซึ่งเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระในทางเนื้อหาและจะส่งผลกระทบต่อความอิสระในทางปฏิบัติหน้าที่

ปัญหาคุณสมบัติขององค์กรตุลาการศาลทหาร

จากที่ได้ศึกษาระเบียบคณะกรรมการตุลาการว่าด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งตุลาการและการให้ตุลาการพ้นจากตำแหน่ง พ.ศ. 2561 หมวดที่ 1 ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของตุลาการ ข้อ 5 (2) กำหนดเพียงว่าให้ตุลาการสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า องค์กรตุลาการในศาลทหารไม่ได้มีคุณสมบัติในทางกฎหมาย นอกจากตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมายแล้ว ตุลาการที่ร่วมเป็นองค์กรคณะเป็นเพียงนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่แต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาทหารของหน่วยต่างๆ ในพื้นที่ของศาลทหารนั้น ซึ่งไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับ

คุณสมบัติของตุลาการศาลทหารทั้ง 2 ประเภท นั้นแตกต่างกันในด้านคุณวุฒิทางการศึกษาทางกฎหมาย เมื่อพิจารณาองค์คณะตุลาการศาลทหารของประเทศฝรั่งเศสและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ นั้นในการพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมาย องค์คณะตุลาการศาลทหารในเวลาปกติของประเทศฝรั่งเศสจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มาจากศาลพลเรือนทุกคน เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมตามข้อกำหนดของศาลยุติธรรมตุลาการทุกคนจะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางด้านกฎหมายและในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษได้มีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรถึงคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบที่จะต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมายและมีความเชี่ยวชาญในประเภทของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษนั้นซึ่งตุลาการของศาลทหารในประเทศไทยนั้นมีคุณสมบัติที่แตกต่างกับคุณสมบัติของผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมและศาลทหารของต่างประเทศ จากที่ได้ศึกษาความเห็นของตุลาการที่ไม่ใช่ตุลาการพระธรรมนูญนี้มีผลต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีตุลาการศาลทหารจำเป็นต้องมีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในกฎหมายอาญา เช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมประเด็นเรื่องคุณสมบัติของตุลาการศาลทหารนั้นเป็นประเด็นที่ผู้ศึกษาเห็นว่าควรได้รับการพิจารณาทบทวนแก้ไขเรื่องคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการศาลทหารให้มีการกำหนดคุณสมบัติในด้านคุณวุฒิซึ่งกำหนดให้ตุลาการศาลทหารต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมายเช่นเดียวกับตุลาการพระธรรมนูญ

ส่วนคดีบางประเภทที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางอาทิเช่น แพทย์ นักวิชาการประจำสายงานเฉพาะทางเกี่ยวกับคดีนี้ๆ หรือ นายทหารระดับสูงที่มีความรู้ความสามารถก็ให้เชิญ ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในประเด็นที่ตุลาการเห็นว่าประเด็นที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการ โดยให้เชิญผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวร่วมในการพิจารณาคดี แต่อำนาจในการพิพากษาคดีให้เป็นอำนาจของตุลาการ เพื่อประโยชน์ขององค์กรตุลาการศาลทหารและเพื่อประชาชนหรือแม้กระทั่งนายทหารที่ต้องถูกพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลทหารมั่นใจได้ว่าจะได้รับการประกันสิทธิและได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยองค์คณะตุลาการที่มีความรู้ความสามารถ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาเห็นควรให้แก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรศาลทหารเพื่อความเป็นอิสระของศาลทหาร

เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 5 โดยกำหนดให้ศาลทหารเป็นส่วนราชการในการกำกับดูแลของกระทรวงกลาโหมโดยแยกจากกรมพระธรรมนูญ อีกทั้งต้องมีหน่วยงานธุรการของศาลซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินงานด้านบริหารซึ่งในกรณีของหน่วยงานงานธุรการของศาลทหารนี้ควรให้ตั้งสำนักงานศาลทหารขึ้นในกรมพระธรรมนูญ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการทั้งปวงของศาลทหารกำหนดให้ประธานศาลสูงสุดซึ่งเป็นประมุขของศาลทหาร โดยกำหนดให้ประธานศาลทหารเป็นผู้วางระเบียบราชการศาลทหาร ระเบียบที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อให้ศาลทหารเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมเนื่องด้วยศาลทหารเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม และให้ศาลทหารเป็นไปตามหลักการสากล

เดิม มาตรา 5 วรรค 1 ศาลทหารทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม

“ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหารให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การพิจารณาคดีตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ

โดยอนุวัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เจ้ากรมพระธรรมนูญวางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหารเพื่อให้กิจการของศาลทหารและอัยการทหารดำเนินไปโดยเรียบร้อย”

แก้ไข มาตรา 5 ศาลทหารทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้เป็นส่วนราชการในการกำกับดูแลของกระทรวงกลาโหมโดยแยกออกจากกรมพระธรรมนูญโดยมีหน่วยงานธุรการของศาลทหารโดยมีหน้าที่ดำเนินการด้านบริหารทั้งปวงของศาลทหารโดยขึ้นอยู่ในกรมพระธรรมนูญ การพิจารณาคดีตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ

ประธานสูงสุดของศาลทหารซึ่งเป็นประมุขของศาลทหารเป็นผู้มีอำนาจวางระเบียบราชการศาลทหารเพื่อความรอบคอบของการออกระเบียบโดยกำหนดให้ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมประธานศาลทหารสูงสุด

5.2.2 ปัญหาเรื่องกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลทหาร

ปัญหากลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการตุลาการศาลทหารจะมีระบบควบคุมตรวจสอบภายในตามสายการบังคับบัญชาซึ่งหมายถึงมีการควบคุมตรวจสอบกันเองในหน่วยงานเดียวกัน โดยคณะกรรมการตุลาการทหาร กตท นั้นนั้นไม่มีความเป็นอิสระจากองค์กรอีกทั้งคณะกรรมการตุลาการทหารยังอยู่ในรูปแบบของสายบังคับบัญชา ควรแก้ไขข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552 ข้อที่ 6 โดยกำหนดให้เป็นเป็นการเปิดกว้างโดยให้มีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลพลเรือนภายนอก เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลปกครอง ให้ร่วมเป็นคณะกรรมการตุลาการของศาลทหารเพื่อให้มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกเพื่อให้การตรวจสอบของศาลทหารนั้นเป็นไปตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ Checks and Balances ซึ่งจะต้องมีทั้งการตรวจสอบ และการถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการศาลทหารยังไม่เป็นไปตามหลักการถ่วงดุลอำนาจเพราะตรวจสอบอย่างเดียวแต่ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจในคณะกรรมการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจ และอาจทำให้เกิดความเป็นธรรมจากองค์กร

เดิม ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลทหารขึ้นคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า กตท ประกอบด้วย

6.1 ปลัดกระทรวงกลาโหม	เป็นประธาน
6.2 เจ้ากรมพระธรรมนูญ	เป็นรองประธานกรรมการ
6.3 ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม	เป็นกรรมการ
6.4 เจ้ากรมเสมียนตรา	เป็นกรรมการ
6.5 หัวหน้าสำนักตุลาการศาลทหาร	เป็นกรรมการ
6.6 รองเจ้ากรมพระธรรมนูญ	เป็นกรรมการ
6.7 ผู้ช่วยเจ้ากรมพระธรรมนูญ	เป็นกรรมการ
6.8 ตุลาการพระธรรมนูญ
หัวหน้าศาลทหารกลาง	เป็นกรรมการ
6.9 ตุลาการพระธรรมนูญ
หัวหน้าศาลทหารกรุงเทพ	เป็นกรรมการ
6.10 ตุลาการพระธรรมนูญ
หัวหน้าศาลทหารสูงสุด	เป็นกรรมการ
6.11 ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธาน กตท
แต่งตั้งจากนายทหารยศชั้นนายพลไม่เกิน 3 คน	เป็นกรรมการ

แก้ไขข้อ 6.11 ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 3 คน โดยเลือกจากบุคคลซึ่งไม่เคยหรือเคยเป็น นายทหารและมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 7

บัญญัติเพิ่ม ข้อ 7 คุณสมบัติของคณะกรรมการตุลาการศาลทหารผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อ 6.11 มีดังนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- (2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี
- (3) ไม่เป็นทนายความ ข้าราชการตำรวจ ทหาร หรือข้าราชการอัยการ
- (4) ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคน

วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนมาสมประกอบ

(5) ไม่เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา พนักงาน ลูกจ้าง หรือดำรงตำแหน่งใดใน รัฐวิสาหกิจ

(6) ไม่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอื่นใด อันเป็นการกระทบกระเทือนถึง การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการตุลาการศาลทหาร

5.2.3 ปัญหาคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการศาลทหาร

เสนอให้มีการแก้ไขเรื่องคุณสมบัติของตุลาการศาลทหาร โดยให้มีการกำหนดคุณสมบัติ ของผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งตุลาการศาลทหาร โดยแก้ไข ระเบียบคณะกรรมการตุลาการทหารว่า ด้วยคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งตุลาการและการให้ตุลาการพ้นจากตำแหน่ง พ.ศ. 2561 หมวด 1 ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของตุลาการ ข้อ 5 (2) ต้องให้ผู้ที่ป็นองค์คณะ ร่วมกับตุลาการพระธรรมนูญมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันกับตุลาการพระธรรมนูญ โดยกำหนด ในข้อ 5 (2) ว่าตุลาการศาลทหารจะต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางด้านกฎหมายหรือเทียบเท่า

ส่วนบางคดีที่เป็นคดีที่มีความซับซ้อน หรือ ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับคดีนั้น ก็ให้เชิญบุคลากรที่มีความรู้ร่วมให้ความเห็นในคดีนั้น เช่น แพทย์ นักวิชาการ นายทหารที่มีความรู้ เกี่ยวกับคดีนั้น แต่อำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจเด็ดขาดของตุลาการศาลทหาร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวให้ความเห็นในประเด็นที่เป็นปัญหาประกอบการพิจารณา โดยให้มีการ บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

เดิม ข้อ 5 ตุลาการต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ รับราชการในกระทรวงกลาโหม
- (2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

แก้ไขเป็น ข้อ 5 (2) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์ บัญญัติเพิ่ม (3) เป็นสมาชิกเนติบัณฑิต